

С. Шәкизада¹

¹ Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университеті,

Алматы, Қазақстан

e-mail: academic.shakizada@gmail.com

ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ РЕСМИ САЙТТАРЫНЫҢ ЦИФРЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ МЕН АҚПАРАТТЫҚ ҚЫЗМЕТІ

Аңдатпа. Бұл мақала Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының (ҚМДБ) ресми сайттарының цифрлық инфрақұрылымы мен ақпараттық қызметін ғылыми тұрғыдан талдауға арналған. Зерттеуде басқармаға қарасты интернет-ресурстардың мазмұндық бағыттары, құрылымдық ерекшеліктері және олардың діни-ағартушылық рөлдері қарастырылады. Қазіргі кезеңде діннің қоғамдық өмірдегі орны дәстүрлі институттармен шектелмей, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы кеңейіп отырғаны белгілі. Осы тұрғыдан алғанда, ҚМДБ-ның цифрлық кеңістіктегі белсенділігі ислам құндылықтарын қоғамға жеткізудің жаңа формаларын айқындайды.

Мақалада ресми порталдардың діни ақпарат таратудағы, пәтуалық сұрақтарға жауап берудегі және рухани тәрбие қалыптастырудағы ықпалына назар аударылады. Сонымен бірге олардың қоғамның әртүрлі топтарына бағытталған ақпараттық-ағартушылық қызметі сараланып, заманауи медиамәдениет талаптарына бейімделуі талданады. Сандық деректер негізінде сайттардың аудиториясы, іздеу жүйелеріндегі көрінісі мен қолданушылық белсенділігіне қатысты көрсеткіштер сипатталады. Авторлық талдау нәтижесінде ҚМДБ ресми сайттары діни институттың әлеуметтік легитимділігін нығайтуға, дәстүрлі исламды кеңінен насихаттауға және діни сауаттылықты арттыруға ықпал ететін негізгі тетік екендігі дәлелденеді.

Сонымен қатар зерттеу барысында діни басқарманың онлайн-коммуникация жүйесі тек ақпарат тарату құралы ретінде ғана емес, қоғамдағы рухани сұраныстарды қанағаттандырудың әмбебап платформасы ретінде сипатталады. Бұл жағдай діни білімнің қолжетімділігін арттырып, дәстүрлі ислам құндылықтарының цифрлық кеңістіктегі орнығуына ықпал ететін маңызды фактор екендігін көрсетеді.

Түйін сөздер: ҚМДБ, цифрлық инфрақұрылым, ресми сайттар, діни коммуникация, ақпараттық қызмет.

شاкиزاده سيريم

جامعة نور مبارك للثقافة الإسلامية في مصر، ألماتي، كازاخستان
e-mail: academic.shakizada@gmail.com

البنية التحتية الرقمية والخدمات المعلوماتية للمواقع الرسمية لمجلس المسلمين في كازاخستان

S.Shakizada¹

¹ Egyptian University of Islamic Culture Nur-Mubarak, Almaty, Kazakhstan
e-mail: academic.shakizada@gmail.com

DIGITAL INFRASTRUCTURE AND INFORMATIONAL FUNCTIONS OF THE OFFICIAL WEBSITES OF THE SPIRITUAL ADMINISTRATION OF MUSLIMS OF KAZAKHSTAN

Abstract. This article is devoted to a scholarly analysis of the digital infrastructure and informational functions of the official websites of the Spiritual Administration of Muslims of Kazakhstan (SAMK). The study examines the content directions of the Administration's online resources, their structural features, and their educational role. In the contemporary period, religion extends beyond traditional institutions, expanding through information and communication technologies. In this regard, SAMK's activity in the digital sphere demonstrates new forms of conveying Islamic values to society.

The article highlights the impact of official portals in disseminating religious knowledge, providing answers to fatwa-related inquiries, and fostering spiritual education. It also analyzes their educational functions targeting various social groups and their adaptation to the requirements of modern media culture. Based on quantitative data, the study describes website audiences, search engine visibility, and user activity indicators. The author's analysis demonstrates that SAMK's official websites serve as a key instrument for strengthening the social legitimacy of the religious institution, promoting traditional Islam more broadly, and enhancing religious literacy.

Furthermore, the study characterizes SAMK's online communication system not merely as a tool of information dissemination, but as a universal platform for addressing the spiritual needs of society. This indicates an increased accessibility of religious knowledge and the consolidation of traditional Islamic values in the digital space.

Keywords: SAMK, digital infrastructure, official websites, religious communication, informational functions.

С. Шакизада

Египетский университет исламской культуры Нур-Мубарак,
Алматы, Казахстан
e-mail: academic.shakizada@gmail.com

ЦИФРОВАЯ ИНФРАСТРУКТУРА И ИНФОРМАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОФИЦИАЛЬНЫХ САЙТОВ ДУХОВНОГО УПРАВЛЕНИЯ МУСУЛЬМАН КАЗАХСТАНА

Аннотация. Данная статья посвящена научному анализу цифровой инфраструктуры и информационной деятельности официальных сайтов Духовного управления мусульман Казахстана (ДУМК). В исследовании рассматриваются содержательные направления интернет-ресурсов управления, их структурные особенности и просветительская роль. В современный период религия выходит за рамки традиционных институтов, расширяясь посредством информационно-коммуникационных технологий. В этом контексте активность ДУМК в цифровом пространстве отражает новые формы донесения исламских ценностей обществу.

В статье акцентируется внимание на влиянии официальных порталов в распространении религиозных знаний, предоставлении ответов на фетвальные вопросы и формировании духовного воспитания. Также анализируется их просветительская деятельность, ориентированная на различные социальные группы, и адаптация к требованиям современной медиакультуры. На основе количественных данных описывается аудитория сайтов, их видимость в поисковых системах и показатели пользовательской активности. Результаты авторского анализа показывают, что официальные сайты ДУМК являются ключевым инструментом укрепления социальной легитимности религиозного института, широкого распространения традиционного ислама и повышения религиозной грамотности.

Кроме того, в ходе исследования онлайн-коммуникационная система ДУМК рассматривается не только как средство распространения информации, но и как универсальная платформа удовлетворения духовных запросов общества. Это обстоятельство свидетельствует о повышении доступности религиозных знаний и закреплении традиционных исламских ценностей в цифровом пространстве.

Ключевые слова: ДУМК, цифровая инфраструктура, официальные сайты, религиозная коммуникация, информационная деятельность.

Кіріспе

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы (ҚМДБ) қазіргі кезеңде дәстүрлі діни қызметпен қатар ақпараттық-коммуникациялық технологияларды кеңінен қолдану арқылы қоғаммен байланыс орнатудың жаңа

үлгісін қалыптастыруда. Жаһандану дәуіріндегі цифрландыру үдерісі діни институттардың қызметін тек мешіттер мен медреселер аясымен шектемей, кең әлеуметтік кеңістікте жүзеге асыруға мүмкіндік берді. Бұл тұрғыдан алғанда, ҚМДБ-ның заманауи ме-

диа инфрақұрылымы діни білімді тарату, рухани тәрбие жүргізу және қоғамдық дискурста белсенділік таныту үшін негізгі құралдардың бірі болып отыр.

Құрылымдық тұрғыда бұл жүйе бірнеше деңгейден тұрады: діни ақпаратты жеткізетін цифрлық арналар, сенім мен құлшылыққа қатысты сұрақтарға жауап беретін пәтуалық алаңдар, сондай-ақ діни-ағартушылық мазмұнды қоғамның әртүрлі жас топтарына бейімдеп ұсынатын интерактивті форматтар. Олардың әрқайсысы белгілі бір аудиторияға бағытталғанымен, ортақ мақсаты – дәстүрлі ислам құндылықтарын заманауи цифрлық кеңістікке тиімді бейімдеу.

Соңғы жылдары ҚМДБ өзінің институционалдық миссиясын кеңейтіп, ақпарат таратуда дәстүрлі әдістермен қатар онлайн құралдарға да басымдық берді. Бұл тәжірибе қоғамдағы діни санаға әсер етудің жаңа формаларын қалыптастырып, дін мен ақпараттық технологиялардың тоғысуынан туындайтын феномендерді зерттеуге мүмкіндік береді. Мәселен, діни басқармаға тиесілі ақпараттық арналар тек уағыз айту немесе хабар тарату қызметімен шектелмей, интерактивті қарым-қатынас орнату, діни білімді жүйелеу және сенушілердің рухани қажеттіліктеріне жедел жауап беру сияқты көпқырлы функцияларды атқарады.

Осыған байланысты, ҚМДБ-ның цифрлық инфрақұрылымын талдау діни коммуникацияның жаңа үлгілерін анықтап, оның әлеуметтік рөлін айқындауға мүмкіндік береді. Бұл зерттеудің мақсаты – басқарманың қолданыстағы цифрлық арналарын

сандық әрі сапалық тұрғыда талдап, олардың діни институт мәртебесін нығайтудағы қызметін ғылыми негізде көрсету.

Онлайн – сан салалы, бағыттары көп құрылымдық жүйе. Әлемдегі білім беру саласы, медицина, қызмет көрсету орталықтары, қаржы, саудасаттық, жалпы алғанда барлық сала күннен күнге дәстүрлі бағыттан онлайн, цифрлық жүйеге ауысып жатыр. Бұл діни саланы да айналып өтпеді. Елімізде әртүрлі деңгейде сан түрлі форматта діни мазмұндағы дәрістер, уағыз-насихаттар ұсынылып, сайттар мен қосымшалар жұмыс істеп келеді. Осылардың ішінде халықтың діни имунитетін дұрыс қалыптастыруға ат салысып келе жатқан, 35 жылдан бері дұрыс түсініктегі исламның мәнін жеткізу жауапкершілігін алған діни басқарманың рөлі ерекше. Мақаламызда Қазақстан мұсылмандары діни басқармасына тиесілі ресми сайттарды жан-жақты талқылаймыз.

Зерттеу әдістері мен материалдар

Бұл зерттеу Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының (ҚМДБ) ресми интернет-ресурстарының құрылымдық, мазмұндық және функционалдық ерекшеліктерін кешенді талдауға бағытталды. Әдіснамалық негіз ретінде діни коммуникация теориясы, медиа зерттеулер және цифрлық гуманитаристика тәсілдері қолданылды.

Зерттеу барысында контент-талдау әдісі негізгі құрал ретінде пайдаланылды. Ол арқылы ҚМДБ-ға тиесілі ресми интернет-платформалардың (ақпараттық порталдар, пәтуалық ре-

сурстар, діни-ағартушылық бағыттағы беттер) мазмұны жүйеленіп, негізгі тақырыптық бағыттары анықталды. Контент-талдау тек мәтіндік ақпаратпен шектелмей, визуалды материалдар мен мультимедиялық контентті де қамтыды.

Сонымен қатар, сандық талдау әдістері қолданылып, SimilarWeb, SEMrush және басқа да ашық дереккөздер негізінде сайттардың трафигі, аудиториясының географиялық бөлінісі, іздеу жүйелеріндегі көрінісі және қолданушы белсенділігіне қатысты статистикалық көрсеткіштер жинақталды. Бұл тәсілдер арқылы интернет-ресурстардың қоғамға ықпал ету деңгейі салыстырмалы тұрғыда бағаланды.

Сапалық әдістердің бірі ретінде салыстырмалы талдау қолданылды. Бұл әдіс ҚМДБ ресми сайттарын мазмұндық және функционалдық тұрғыдан басқа діни немесе қоғамдық ұйымдардың онлайн-платформаларымен салыстыра отырып, олардың өзіндік ерекшеліктерін айқындауға мүмкіндік берді.

Материалдар көзі ретінде ҚМДБ-ның ресми интернет-ресурстары, онлайн-платформалардың архивтік беттері, мемлекеттік органдардың статистикалық деректері және отандық, шетелдік ғылыми еңбектер пайдаланылды. Жинақталған мәліметтер жүйелі түрде талданып, ғылыми тұрғыда интерпретацияланды.

Зерттеу нәтижелері

ҚМДБ және республика аймағындағы мешіттердің ресми сайттары

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының цифрлық бағытта атқарып жатқан жұмыстары ауқымды. Қазіргі таңда мүфтиятқа қарасты ресми 30-ға жуық сайт жұмыс істейді. Олардың қатарында, alashdin.kz, nasihat.kz, nurgasyr.kz, azan.kz, hilal.kz, muslim.kz, ummet.kz, sunna.kz, amin.kz, islam-oral.kz, asyldin.kz, taglim.kz, ihsan.kz, akmechet.kz, aqmeshit.kz, beket-ata.kz, mazhab.kz, uagyz.kz, ahnaf.kz, fajr.kz, furqan.kz, iman.kz, muftyat.kz, fatua.kz, zeket.online, halaldamu.kz, kitap.muftyat.kz, qurban2024.kz, waqf.kz, janaza-qyzmet.kz сайттары бар. Оның 22-сі облыстық өкілдіктердің қызметін насихаттауға бағытталған. Әрбір сайттың өзіндік ерекшеліктері мен мүмкіндіктері бар. Біз негізгілеріне тоқталып, қысқаша талдап өтейік.

1. muftyat.kz

Muftyat.kz – Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының (ҚМДБ) ресми веб-сайты әрі еліміздегі дәстүрлі исламның цифрлық форматтағы ең басты өкілі. Бұл сайтты мазмұндық және идеологиялық тұрғыдан талдағанда, оның тек ақпарат таратушы құрал емес, сонымен қатар институционалды исламның өзін қоғамда рухани, мәдени және құқықтық кеңістікте легитимдеуші ресурс рөлін атқарып отырғанын байқауға болады. Сайт құрылымы, тілі, риторикасы мен мазмұны – барлығы Қазақстандағы исламның зайырлы қоғаммен үндестігінің, ұлттық болмыспен сабақтастығының көрінісі ретінде сипатталады.

Muftyat.kz сайты діни басқарманың барлық ресми қызметін, шешім-

дерін, үндеулерін, діни пәтуаларын, жаңалықтарын, уағыз-насихат бағытындағы материалдарын және құрылымдық бөлімшелерінің жұмысын жинақтап, көпшілікке ұсынатын орталықтандырылған платформа. Мұнда жарияланатын мәтіндер ханафи мәзһабы мен матуриди сенімі негізіндегі Қазақстанның дәстүрлі ислам бағытын таныстырумен қатар, зайырлы-құқықтық кеңістіктегі діннің орнын үйлестіруге тырысады. Сайттың мазмұны – бір жағынан теологиялық тереңдікке ие, екінші жағынан ақпараттық және насихаттық функцияны қатар алып жүреді. Бұл – дінді ғылыми, әлеуметтік және идеологиялық деңгейде қатар баяндау тәсілін қолданудың мысалы.

Muftyat.kz-те жарияланған ресми пәтуалар бөлімінде шариғи сұрақтарға берілетін жауаптар қазіргі қоғамның ерекшеліктерімен, құқықтық нормалармен және әлеуметтік шындықпен есептесе отырып жазылады. Яғни, бұл жерде фикһ ілімі тек абстрактілі теория емес, қоғаммен байланысты практикалық құрал ретінде ұсынылады. Сонымен қатар, сайттағы уағыздар, мақалалар мен бейнематериалдарда исламның рухани-этикалық, гуманистік, әлеуметтік және отансүйгіштік қырлары жиі баса айтылады. Бұл – өз кезегінде діни мазмұнды тек шариғатпен шектемей, ұлттық болмыс пен азаматтық жауапкершілікпен ұштастырудың көрінісі.

Сайтта ресми үндеулер мен мүфтият бастамаларына ерекше мән беріледі. Бұл – ҚМДБ-ның ішкі идеологиялық бағытын қоғамға ашық түрде жариялап, дін мен мемлекеттің зайыр-

лы қатынастарын өзара келісім негізінде жүзеге асыру мақсатын көрсетеді. Muftyat.kz осы арқылы Қазақстандағы діннің модернизациялық формасын қалыптастыруға ықпал етуде. Оның тілі – ресми, нормативтік-публицистикалық сипатта. Мәтіндерде діни және зайырлы лексика бір-бірімен үйлесім табады. Бұл – діни басқарманың ақпараттық саясаты мен қоғамдық позициясының бейімделген тілдік формасы ретінде ерекше құбылыс.

Сайт құрылымдық жағынан да кәсіби ұйымдастырылған. Онда ҚМДБ қызметінің барлық бағыттары – қажылық, зекет, халал стандарттау, қайырымдылық, уағыз, пәтуа, кадрлық қызмет, оқу-ағарту және халықаралық байланыстар жүйеленген. Әрбір бағытқа қатысты бөлек парақшалар мен ішкі бөлімшелер ашылған. Бұл – институционалды діннің цифрлық жүйеге бейімделуінің нәтижесі. Сонымен қатар, сайтта онлайн кітапхана, бейне және аудиоматериалдар жинағы, діни әдебиеттер мен ережелер топтамасы да қамтылған. Бұл элементтер платформаны ақпарат тарату құралы ғана емес, діни білім берудің толыққанды базасына айналдырады.

Мүфтияттың бұл сайты діни медиатизация феномені, цифрлық теология, ресми діни дискурс пен оның идеологиялық шеңбері сияқты зерттеу категориялары аясында қарастыруға болады. Muftyat.kz – исламның қазіргі медиалық форматтағы ресми репрезентациясы ретінде, исламтану мен дінтану ғылымдары үшін құнды дереккөз. Оның мазмұны мен құрылымы Қазақстандағы діни сананың институционалдану үдерісін,

дәстүрлі ислам мен зайырлы кеңістіктің арасындағы тепе-теңдікті, сондай-ақ діни билік пен қоғамдық сана арасындағы байланыс формаларын зерделеуге мүмкіндік береді. Осы себепті сайт діни танымның трансформациясы мен оның медиадағы ұсынылу тәсілін зерттейтін академиялық жұмыстар үшін ерекше мәнге ие.

• Semrush мәліметі бойынша, сайт Қазақстанда шамамен 83 550 бірегей пайдаланушы тартады, бұл ресурстың контенттік және идеологиялық өзектілігін көрсетеді (Semrush, n.d.). Сайттың негізгі SEO трафигінің ішінде «тахаджуд намаз» (7.1 K), «намаз уақыты» (6.2 K) және «ораза кестесі 2024» (3.5 K) сияқты діни терминдер басты орын алады (Ahrefs Top, n.d.). Бұл сайттың исламдық білімге, ғибадат кестесі мен дұға сұрауларына жауап ретінде басқарылатындығын дәлелдейді.

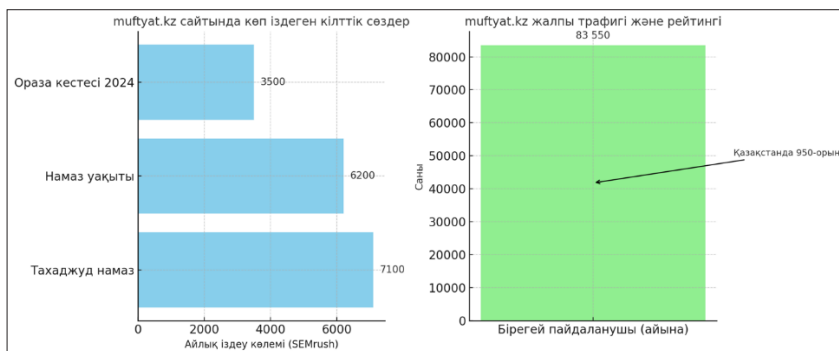
• Semrush мәліметі бойынша, muftyat.kz сайтын Қазақстан бойынша 950-орынға орналастырады. Бұл интернет-ресурстар арасында маңызды орын алатынын көрсетеді.

Бұл ақпараттарды төмендегі суретпен қорытындыласақ болады.

2. azan.kz

Azan.kz – Алматы орталық мешітінің ресми сайты және Қазақстандағы діни контентті цифрлық кеңістікте жүйелі түрде таратушы жетекші онлайн платформалардың бірі. Бұл сайт дәстүрлі ислам ілімін, атап айтқанда ханафи мәзһабы мен матуриди ақидасын заманауи аудиторияға бейімдеп ұсынатын әрі ресми діни дискурстың медиа кеңістіктегі көрінісін қалыптастыратын маңызды ресурс болып саналады. Оның құрылымы, мазмұны және риторикасы тек діни білім беруді мақсат етпей, сонымен қатар рухани-этикалық тәрбие, әлеуметтік мәселелерге үн қосу және діни сауаттылықты арттыру миссиясын да қоса атқарады.

Сайт контентінің басты ерекшелігі – оның білім берушілік сипаты мен функционалдық әртүрлілігі. Azan.kz мазмұны оқырманға діни білімді біртіндеп меңгеруге мүмкіндік беретін құрылымда ұсынылған: мақалалар, аудиодәрістер, видеоуағыздар, ақида мен фикһ сабақтары, Құран және хадиске түсіндірмелер, сондай-ақ онлайн пәтуалар мен сұрақ-жауап айдарлары. Бұл бағыттар ислами дәстүрлі

Сурет 1 – muftyat.kz ресми сайтының трафигі мен рейтингі

білім жүйесінің негізгі компоненттерін қамти отырып, оларды қазіргі ақпараттық медиатілмен түсіндіруге бағытталған.

Сайттағы дәрістер мен сабақтар жүйелі, сабақтастықпен берілетін циклдерге құрылған. Мысалы, «Ихсан ілімі», «Риядус-салихин» түсіндірмелері, «Фиқһ дәрістері» сияқты айдарлар діни білімді бастапқыдан тереңге қарай меңгеруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, апталық бейнеуағыздар мен жұма насихаттары қоғамдағы өзекті тақырыптарды қамтиды. Мұндай тақырыптар қатарында отбасылық тәрбие, рия, шүкіршілік, ниет, көркем мінез, дін мен дүниенің тепе-теңдігі секілді рухани-психологиялық бағыттағы мазмұндар жиі кездеседі. Бұл сайт риторикасының тек шариғи үкімдерге емес, мұсылман этикасы мен ішкі кемелдікке де негізделетінін көрсетеді.

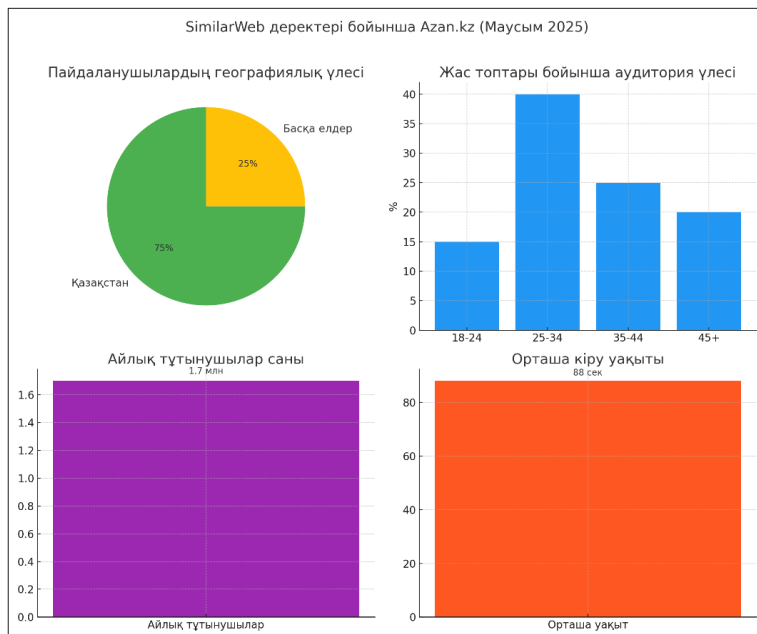
Сайттың тілі – әдеби, терең, әрі кәсіби. Мұндағы мәтіндер ғылыми-теологиялық мазмұнмен қатар, психологиялық және тәрбиелік қырынан да құрылған. Жазу мәнері ресми уағыз стилі мен публицистиканың арасындағы шекарада тұрады. Риторикалық құрылымда дәлел келтіру, діни мәтінге сілтеме жасау, тарихи оқиғаларға және сахабалар өміріне сүйену секілді дәстүрлі тәсілдер кеңінен қолданылады. Бұл тәсіл аудиторияны иландыру мен тәрбиелеудің классикалық исламдық әдістерін жаңғырту ретінде қабылдануы мүмкін.

Azan.kz – тек діни ақпараттық ресурс ғана емес, сонымен қатар белсенді пайдаланушылармен кері байланыс орната білетін платформа.

«Сұрақ қою» модулі арқылы пайдаланушылар нақты шариғи немесе діни мәселелер бойынша сауалдарын жолдап, фиқһ мамандарынан тікелей жауап алады. Бұл интерактивтілік діни институт пен қоғам арасындағы медиалық көпірдің заманауи формасын танытады. Сонымен қатар, сайттың әлеуметтік желілермен интеграциясы (YouTube, Telegram, Instagram) арқылы контенттің кең таралуы қамтамасыз етіледі.

Жалпы алғанда, Azan.kz – Қазақстандағы исламдық білім мен руханиятты заманауи медиалық құралдар арқылы таратудың жарқын үлгісі. Бұл ресурс дәстүрлі діни мұраны цифрлық мәдениетпен ұштастырып, тек ақпарат тарату емес, жүйелі оқыту, тәрбие және рухани кемелдену мақсатын көздейді.

Сандық тұрғыдан қарағанда, Similarweb деректері бойынша портал 2025 жылдың маусым айының көрсеткіші бойынша шамамен 1.7 млн тұтынушыны тартады, бұл оның Қазақстандағы діни контент таратудағы көшбасшылық позициясын дәлелдейді: сайт елде 211 рейтингке, ал әлемдік деңгейде 48 788 орынға ие (Similarweb, n.d.). Пайдаланушылардың 75%-ы Қазақстаннан келеді, ал ең белсенді аудитория 25-34 жастағы ер адамдар; орташа кіру уақыты – шамамен 1 минут 28 секунд, яғни пайдаланушылар сайттағы ресурстарды белсенді тұтынуда. Аталған мәліметтерді төмендегі сызбалар негізінде қорытындылауға болады:

Сурет 2 – azan.kz ресми сайтының сандық өлшемдері

Сапалық тұрғыдан алғанда, сайттың құрылымында бес негізгі бөлім бар: намаз уақыты, хадис және ақида, мақалалар, аудио/бейнедерістер және пәтуалар. Бұл секілді функционалдық топтар исламдық білім беру мен діни тәлімнің дәстүрлі методтарын цифрлық форматқа ауыстырудың нақты мысалдары болып табылады. Мысалы, «Пятничные наставления», «Ихсан – основа духовного воспитания», «Рияду ас-Солихин» және «Фетвы ДУМК» сияқты дәріс циклдері бүкіл контент типі арқылы жүйелі жарияланады, олар шамамен ондаған мың көрілім жинаушы белсенді материалдарға айналған. Мысал ретінде, «Вопрос устазу: выпуск 44» эпизоды 2 991 оқылым жинаған; «99 имён Аллаха» мақаласы 2.97 млн-нан астам қаралым алған.

3. muslim.kz

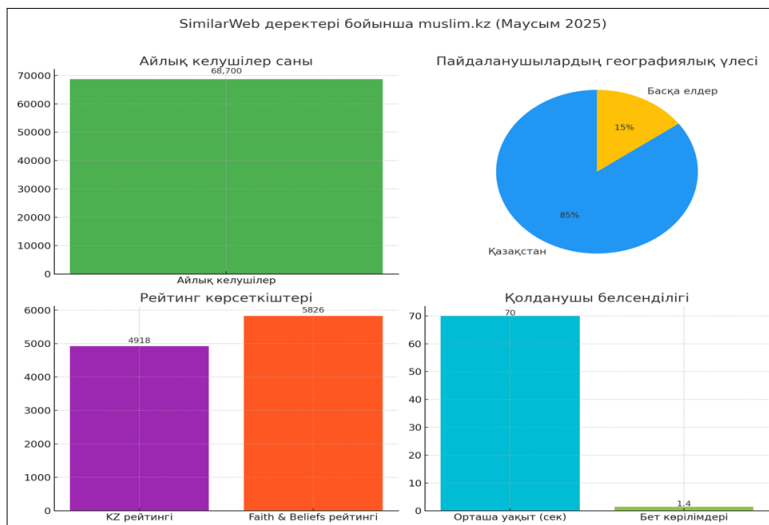
Астана қаласындағы «Әзірет Сұлтан» мешітінің ресми сайты. **Muslim.kz** – Қазақстандағы дәстүрлі ислам құндылықтарын кең аудиторияға ұсынатын және қоғамдағы діни сауаттылықты арттыруға бағытталған ірі медиа-платформалардың бірі. Бұл сайт құрылымдық жағынан мазмұнға бай, тілдік әрі визуалды түрде қолданушыға ыңғайлы ұйымдастырылған, ал мазмұны теологиялық тұрғыдан ҚМДБ бекіткен ханафи мәзһабы мен матуриди сеніміне негізделген. Контенттерінде діни білім беру мен қоғамдық-рухани тәрбие қатар жүреді, әсіресе ислам ілімдерінің басты салалары – фих, ақида, Құран және хадис түсіндірмелері, ғибадат және мораль мәселелері басты орын алады. Мақалалар мен сұрақ-жауап

тарда нақты өмірлік мысалдар мен практикалық сұрақтарға шариғи тұрғыдан жауаптар беріліп, оларды заманауи мәселелермен ұштастырып түсіндіруге тырысады. Сайттағы риторика ресми-теологиялық стиль мен публицистикалық баяндау үлгісінің ортасынан орын алады: бір жағынан дәлелді әрі мазмұнды, екінші жағынан көпшілікке түсінікті тілмен берілген.

Muslim.kz порталындағы негізгі контент формаларына мақалалар, бейнематериалдар, аудиодәрістер, тікелей эфирлер, пәтуалар, діни сұрақтарға жауаптар және электронды кітапхана жатады. Мұндай форматтар арқылы ол ислам дінін тек догматикалық негізде емес, өмірлік тәжірибемен байланыстырып, аудиторияның рухани және әлеуметтік сұраныстарына жауап беріп отырады. Сонымен қатар сайт жастармен, отбасымен, әйелдермен, білім беру мәселелерімен байланысты тақырыптарды жиі көтеріп, ислам дінінің күнделікті өмірмен сабақтастығын көрсете отырып, руханият пен зайырлы кеңістік арасындағы тепе-теңдікті сақтауға тырысады. Пайдаланушы интерфейсі, құрылымдық айқындылығы және интерактивті функциялары Muslim.kz-ті тек ақпарат таратушы құрал емес, діни білімді жүйелі түрде беруге арналған танымдық платформаға айналдырады.

Сандық деректер бойынша, сайт айына ондаған мың тұрақты пайдаланушыны қамтиды, іздеу жүйелерінде белсенді көрінеді, ал басты ізделетін сөз тіркестері көбіне «намаз уақыты», «ораза дұғасы» сынды діни-ғибадаттық мазмұнмен байланысты.

Бұл Muslim.kz-тің халықтық деңгейдегі діни тәжірибені қолдап отырғанын және діни күнтәртіппен байланысты ақпараттарға үлкен сұраныс бар екенін көрсетеді. Жалпы алғанда, бұл сайт Қазақстандағы ресми діни дискурстың бұқараға жеткізілуінің медиалық құралы ретінде маңызды рөл атқарады. Ол институционалды исламның цифрлық кеңістіктегі тұрақты, сенімді және педагогикалық ұстанымын қалыптастырып, діни ақпарат пен тәрбие құралдарының жаңа медиамен үндесу мүмкіндігін сәтті жүзеге асырып отыр. Сайттың жалпы трафигі бойынша SimilarWeb мәліметі бойынша, muslim.kz порталы 2025 жылдың маусым айында шамамен 68 700 бірегей айлық келушіні тіркеген. Бұл көрсеткіш платформа аудиториясының тар көлемін және оның діни контент таратудағы ықпалының шектеулі екенін аңғартады. Қазақстандағы жалпы веб-ресурстар рейтингі бойынша сайт 4918-орында, ал діни контентке жатқызылатын *Faith & Beliefs* категориясында 5 826-орынды иеленеді. Пайдаланушылардың басым бөлігі Қазақстан аумағынан, халықаралық аудитория үлесі төмен деңгейде. Орташа кіру уақыты мен бет көрілімдері көрсеткіштері сайттың контентін шолу үстірт жүргізілетінін көрсетеді, бұл өз кезегінде тұтынушылардың ұзақ уақыт бойы белсенді қатысу деңгейінің төмен екеніне дәлел. Аталған сандық мәліметтерді төмендегі суреттен көре аласыз.

Сурет 3 – muslim.kz ресми сайтының сандық көрсеткіштері

4. ummet.kz

Нұр-Сұлтан қаласындағы «Әбу Насыр әл-Фараби» мешітінің ресми рухани-ағарту порталы. **Ummet.kz** – Қазақстандағы діни интернет кеңістікте қалыптасқан исламдық ақпараттық-ағартушылық платформалардың бірі ретінде дәстүрлі ханафи мәзһабы мен матуриди сенімін негізге ала отырып, діни сауаттылықты арттыру, рухани құндылықтарды насихаттау және шариғи білімді қарапайым оқырманға қолжетімді түрде ұсыну мақсатында жұмыс істейтін медиа ресурс. Сайт мазмұны мен құрылымына жүргізілген талдау оның діни білімді жүйелі жеткізуге, сонымен қатар заманауи қоғамдағы күнделікті мәселелерді шариғи тұрғыдан түсіндіруге бағытталғанын айқын аңғартады.

Ummet.kz сайтында ұсынылатын негізгі мазмұн түрлері – мақалалар, пәтуалар, сұрақ-жауап айдары, бес парыз, ислам тарихы, отбасылық тәрбие, рухани тәлім және діни мерекелер-

ге қатысты танымдық жазбалар. Бұл құрылым ислам дінінің классикалық ілімін тарату мен оның өмірлік-практикалық аспектілерін түсіндіруге арналған. Пәтуаларда нақты әлеуметтік контекстегі сұрақтарға жауап беріледі: мұндай мазмұн үлгілері – қоғамда жиі кездесетін, заманауи этикалық-діни дилеммаларға байланысты қойылатын сұрақтарға ресми теологиялық негізде жауап қайтару үлгісі ретінде қарастырылады. Бұл тұрғыдан алғанда, сайт шариғи құқықты (фиqh) қазіргі уақыт пен кеңістікке бейімдеп, ресми діни ұстанымды қалыптастырушы медиатүсіндірме алаңы қызметін атқарады.

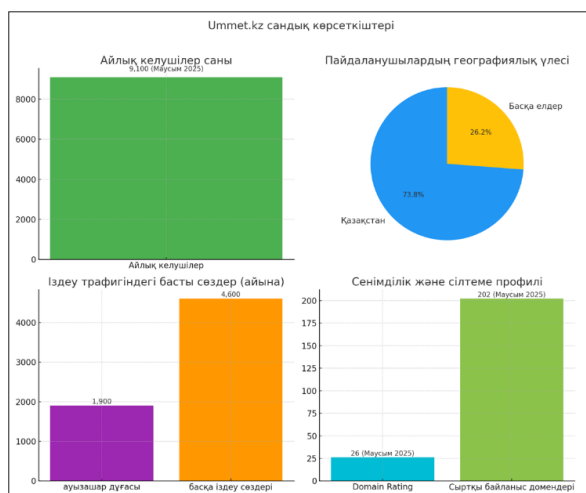
Сайттың тілі – әдеби, публицистикалық және шариғи-терминологиялық дәлдікпен берілген. Бұл мазмұндарда ғылыми негізделген исламдық біліммен қатар, қарапайым аудиторияға бейімделген насихаттық үлгі қатар жүреді. Бұл риторикалық тәсіл дін мен аудитория арасындағы медиа-

тивтік байланысты орнатудың тиімді құралы ретінде қызмет етеді. Сайтта жарияланған материалдардың көпшілігі дәстүрлі діни білімді модерндік форматта ұсынуға бағытталған. Сонымен қатар, материалдарда Құран және хадис мәтіндеріне, мәзһаб ғұламаларының пікірлеріне, заманауи шарият кеңестерінің шешімдеріне сілтемелер жиі кездеседі, бұл контенттің діни-ғылыми легитимдігін арттыра түседі.

Ummet.kz сайтына тән ерекшеліктердің бірі – оның интерактивтілікке бейімдігі. Сұрақ қою арқылы сайт оқырмандары өзекті діни мәселелер бойынша нақты әрі жедел жауаптар ала алады. Бұл діни институт пен қоғам арасындағы байланысты нығайтып, шариғи білімнің жекелеген қолданушы деңгейінде іске асуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, сайт қолданушыларға қажетті практикалық құралдар – намаз уақыттары, зекет калькуляторы, діни күнтізбе сияқты сервистік элементтер ұсынады. Бұл – діни білім мен тәжірибені күнделікті

өмірге ықпалдастыру стратегиясының көрінісі.

Ummet.kz сандық тұрғыдан қарағанда ай сайын шамамен 9 100 бірегей келушіні (солардың 73.8 % – Қазақстаннан), 6 500-ден астам іздеу сөзі арқылы көрінетін және Domain Rating көрсеткіші 26 деңгейінде орналасқан, бұның өзі сайттың орташа деңгейдегі сілтеме сенімділігі мен іздеу құрылғыларындағы тұрақтылығын көрсетеді. Атап айтқанда, «ауыз-ашар дұғасы» сияқты діни-ғибадаттық контенттерден келетін іздеу аудармасы айтарлықтай (1.9 К жолдама ай сайын), бұл сайттың саясаттық емес, практикалық рухани қажеттіліктерге бағытталғанын білдіреді (Ahrefs Top, n.d.). Сонымен қатар, Ресей мен Қырғызстаннан да келушілер бар, ал сілтеме профилінде 202 сайттан бекітілген сыртқы байланыс бар – бұл сенімділік пен аймақаралық қолжетімділіктің белгісі. Аталған мәліметтерді графикалық сурет форматында төмендегідей ұсына аламыз.

Сурет 4 – ummet.kz ресми сайтының сандық көрсеткіштері

Жоғарыдағы ресми сайттардың құрылымында ортақ нәрсе бар. Олар: намаз уақыты, соңғы жаңалықтар, сұрақ-жауап, мақалалар. Солардың ішінде Алматы орталық мешітінің azan.kz сайты көш бастап тұрғанын байқауға болады. Оның басты себебі – azan.kz сайтындағы қазақша және орысша дәрістер топтамасы. Қазақ тіліндегі сабақтар Құран, ақида, фикһ, хадис, пайғамбар өмірбаяны, әдеп және сопылық, рамазан тақырыптарын қамтыса, орыс тілінде «проза», «фетвы», «проповедь», «общество» бөлімдері жоғарыдағы тақырыптарға қосымша қосылған. Сондай-ақ дәрістер видео, аудио және мәтін форматында ұсынылуы да сайтқа кіретін оқырман санына әсер ететіні анық. Басымдылық орыс тіліне берілген. Бұдан бөлек кітапхана бөлімі де сайтқа кірген адамды қызықтырады. Себебі кітапхана бөліміндегі тақырыптар исламның барлық негізгі бағытын қамтыған деуге негіз бар. Тарқатып айтсақ, «Коран и его тафсиры», «Ақыда», «Фикх», «Фетвы», «Хадисы», «Жизнеописание Пророка», «История пророков», «Благородные сподвижники», «История ислама», «Биография ученых», «Адаб и суфизм», «Книги для детей», «Исламские финансы» және тағы басқа да маңызды тақырыптарды ұсынған. Орыс тілінде жазылған кітаптарды сайтта электронды форматта тегін оқуға мүмкіндік берген. Сонымен қатар аудио және видео үлгісінде дәрістер легін, уағыздар топтамасын қазақша және орысша жариялауы сайттың халық алдында сұранысқа ие екендігін көрсетеді.

Ендігі кезекте діни басқарманың халал, кітап және құрбандық мәселелерін онлайн жүйеде шешімін ұсынып отырған ресми сайттарын талқылайық.

5. halaldamu.kz

2014 жылы Діни басқарма құрамында құрылған корпоративтік сайт болып табылады, оның негізгі миссиясы – шарият нормалары мен халықаралық халал стандарттарына сәйкес өнімдер мен қызметтерді белсенді түрде сертификаттау арқылы ұлттық халал нарығын қалыптастыру. Платформаның құрылымы мен мазмұны осы мақсатты толық қолдайды және оның стратегиялық бағыты «стандарттау – аудит – сертификаттау» циклынан тұрады, мұнда 1 900-ға жуық отандық және 20-дан астам шетелдік кәсіпорын қамтылғанын көрсетеді.

Сайттың мазмұны ғылыми-прагматикалық тәсілде баяндалып, бес негізгі бағыт бойынша ұсынылады: Пәтуалар (фикһтық шешімдер), Мақалалар (діни-идеологиялық түсіндірмелер), Жаңалықтар (сертификаттау және аудит оқиғалары), Сертификаттау процедурасы, және Кәсіпорындар реестрі. Әрбір бағыт платформаның мемлекеттік-исламдық тұрғыдан функциясын толықтырып, сертификат алушы кәсіпорындардың ашық реестрін қамтамасыз ету арқылы қоғамдағы сенімділікті қалыптастырады.

Цифрлық зерттеу жарқын перспективаларын білдіреді: жалпақ аудармалы деректер арқылы сандық талдау жасау мүмкіндігі бар: сертифицикатталған компаниялар саны, өңіра-

лық таратылу (Алматы, Маңғыстау, Қарағанды және т.б.), санаттық талдау (ет өнімдерінен бастап косметика мен мектеп асханасына дейін) – бұл сандық модельдер арқылы индустрияның кеңею, оның әлеуметтік функциялары, импорт-экспорт динамикасын зерттеу үшін негіз бола алады.

Сапалық тұрғыдан талдау сайттың ресми-активистік риторикасын көрсетеді: діни-экономикалық салада сенімділікті нығайту үшін ҚМДБ-дың стандарттық нормасына және шариғи легитимділікке сілтеу функциясын атқарады. Жаңалықтар бөлімі сертификатталған кәсіпорындарды жүйелі жариялау арқылы тұтынушылар мен бизнес арасында ақпараттық көпір орнатып, шешім қабылдауға көмек көрсетеді.

Сонымен қатар, мобильді «Halal Guide KZ» қосымшасының болуы – бұл цифрлық платформаның интерактивтік, қолжетімді және қолданушыға бағдарланған сипатын ашады. Бұл қосымша арқылы сертификатталған орындарды іздеу, картамен танысу функциялары бизнес пен тұтынушы арасындағы байланысты жеңілдетеді.

Қорытындылай келе, HalalDamu.kz – дәстүрлі исламдық халал институтын мемлекеттік деңгейде цифрландыру үлгісі. Ол институционалды ислам экономикасы, цифрлық діни стандарттау, шариғи-экономикалық коммуникация, онлайн халал экосистемасы сияқты ғылыми тақырыптар аясында жүйелі талдауға әбден негіз береді.

Ғылыми тұрғыдан сайттың құрылымы мен сандық көрсеткіштерін төмендегідей:

- Құрылтай жылы мен ауқымы: 2014 жылғы 8 қазанда құрылған және бүгінгі таңда 1900-дан астам отандық және 20-дан астам шетелдік кәсіпорынды қамтиды.

- Қызметкерлер саны: орталық атқарушы құрамындағы 100-ден астам кәсіби мамандар түрлі стандарттау және сертификаттау процедураларымен қамтылған (Halal Damu, жарияланған күні көрсетілмеген).

- Лабораториялық инфрақұрылым: Қазақстанда 107 аккредиттелген зертхана және 49 сертификаттау органы бар, олар өнімнің халал талаптарына сәйкестігін тексеруде тікелей қызмет етеді (Halal Damu, жарияланған күні көрсетілмеген).

- Экспорттық өсім көрсеткіші: 2024 жылдың қаңтар–қыркүйек аралығында шұжық және ет өнімдерін экспорттау 54,5%-ға өсіп, 315,6 тоннаға жеткендігі туралы ресми мәлімет жарияланды (Halal Damu, жарияланған күні көрсетілмеген).

HalalDamu.kz – ислам гуманитарлық-экономикалық институционализмінің цифрлы форматын қалыптастыратын платформа. Мемлекеттік пен дін арасындағы координация нәтижесінде пайда болған стандарттау, аудит және сертификаттау жүйесі сандық көрсеткіштер арқылы әлеуметтік ресурстардың жүйелі трансформациясын, діни легитимділікті және экономикалық тиімділікті көрсетеді.

Күнделікті тұрмыс-тіршілікте азық-түлік өнімдерін тұтыну әрбір адамның басты қажеттілігі. Ал ол өнімдердің адал болуы мұсылман үшін қажеттіліктен де жоғары. Сондықтан діни басқарманың осындай функцияны

халыққа қолжетімді түрде ұсынуы рас-
ымен де жоғары бағаға лайық.

6. Kitap.muftyat.kz

Kitap.muftyat.kz – Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы-
ның (ҚМДБ) «Электронды кітап-
хана» жобасы, цифрлық теология мен
институционалды ислам медиакеңіс-
тігінде маңызды рөл атқаратын плат-
форма ретінде саналады. Платформа-
ның ажырамас бөлігі – Muftyat баспа-
сынан шыққан **25+ авторлық кітап**,
оған қоса қазақ, орыс тілдерінде **100+ PDF** (кітаптар, журналдар, ғылыми
еңбектер мен сөздіктер) қолжетімді.
Айтулы еңбектер қатарына кіреді:

- *Ислам энциклопедиясы*;
- *Дін мен дәстүр* (III том);
- *Ханафи мәзһабының фикһ ғұла-*

малары;

- *Ихсан – рухани тәрбие негізі*;
- *Оразаға қатысты 200 сұрақ*;
- *Пәтуалар жинағы*;
- *Тарихи әдебиет (Қожа Ахмет*

Ясауи және оның рухани мұрасы) және
т.б.

Сандық көрсеткіштер

• **392 714+ жүктелген кітап** – ең
көп жүктелген «Исламдағы таңдаулы
100 сұрақ» жарияланымы (2013) –
336 484 рет оқылған.

• Одан кейін тұрған ең танымал
PDF ресурстар:

о «Құран оқып – үйренейік!» –
~170 294

о «Имани гүл» (~63 857), «Иман
негіздері» (~63 292), «Үміт сәулесі»
(~39 837).

Контент құрылымы

• «Кітаптар» бөлімінде – 25 ав-
торлық және ҚМДБ-ның Muftyat бас-
пасынан шыққан еңбектер.

• PDF бөлімінде – «Иман» журна-
лының 2014-2015 жылғы сандары,
«Мұнара» газетінің бірнеше жылдық
кітапшалары, ғылыми сөздіктер мен
зерттеу жарияланымдар бар.

Сапалық талдау

Электронды кітапхана академия-
лық теология мен рухани насихаттың
үйлесімін береді: **құқықтық (фикһ),
ақида, тарихи және педагогикалық**
тақырыптар қамтылған. Контент рес-
ми-публицистикалық, Құран және
хадис негіздерін дәйекті қолданады.
Риторика жағынан ҚМДБ саясаты-
на сәйкес келеді, әрі контент шариғи
дәлдікпен құрылып, идеологиялық
жарамдылықты қамтамасыз етеді.

*Интерактивтік және қолдану-
шылық ықпал*

– Сайтта пікірлер саны аз болға-
нына қарамастан, кітапхана жобасы-
ның 2022 жылғы таныстырылымында
оған аппарат құрамының қатысуы мен
мүфтият мүшелері тарапынан жоғары
қызығушылық атап өтілді.

– Көрме және таныстырылым
жиындары арқылы жобаның пропа-
гандалық медианарықтық ықпалды-
лығы байқалады (мысалы, 2023 жыл-
ғы кітап көрмесі).

Kitap.muftyat.kz – Қазақстандағы
институционалды исламның цифрлық
медиарепозитариясы ретінде **база са-
налады**. Ол:

1. 392 714+ рет жүктелген әде-
биетімен ұлттық рухани ақпараттық
қорды қалыптастырады.

2. 25+ авторлық кітап және
100+ PDF ресурсы арқылы теология-
лық, тарихи және рухани білімнің кең
таралуын қамтамасыз етеді.

3. Академиялық және рухани

бағыттағы контент арқылы шариғи білім мен қоғамдық тәрбиенің интеграциясын жүзеге асырады.

4. Медиа және презентация іс-шаралары арқылы ҚМДБ-ның цифрландыру бағытындағы саясатын үйлестіріп, рухани-ағартушылық миссияны күшейтеді.

7. qurban2024.kz

Qurban2024.kz – Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының бастамасымен жүзеге асырылған, Құрбан айт мейрамын заманауи цифрлық форматта ұйымдастыруға бағытталған арнайы платформа. Бұл сайттың негізгі функционалдық рөлі – дәстүрлі ислам құлшылығы саналатын құрбан шалу рәсімін жаңаша форматта, яғни қашықтан қатысу, онлайн тапсырыс беру, төлем жасау, есеп алу сияқты заманауи технологиялық мүмкіндіктерді пайдалану арқылы жүзеге асыру. Осы арқылы діни рәсімнің рухани мәні сақтала отырып, урбанизацияланған және еңбек миграциясына ұшыраған қоғам мүшелеріне ыңғайлы жағдай жасалады.

Платформа құрбандық малының түрін таңдау, төлем жүргізу, нақты өңір бойынша мал шалынатын орынды белгілеу және шалған құрбандықтың фото/видео есебін алу секілді бірнеше интеграцияланған қызметті ұсынады. Мұндай құрылымдық жүйе шариғи талаптарға сай рәсімді толыққанды орындауға мүмкіндік беріп қана қоймай, сонымен қатар құрбандықтың әлеуметтік мәнін – мұқтаж жандарға ет үлестіру, қайырымдылық жасау нақты механизмдер арқылы қамтамасыз етеді.

Qurban2024.kz сайты цифрлық технология, исламдық әлеуметтік жауап-

кершілікжәнедіниинституттардыңмедиа-трансформациясы бағыттарында маңызды эмпирикалық алаң ретінде де ерекшеленеді. Бұл платформа тек рәсімдік құлшылықтың жүзеге асуына емес, сонымен бірге діни сенім мен технологияның үйлесімділігін арттыруға, діни тәжірибені заманауи коммуникациялық құралдар арқылы кеңейтуге жол ашады. Осы арқылы Qurban2024.kz тек діни қызметтің цифрлық баламасы емес, сонымен бірге институционалдық исламның цифрлық инфрақұрылымға бейімделуінің көрінісі ретінде де бағаланады.

1. Айлық/күндік тіркелімдер

Платформа 2024 жылғы 16-18 маусым күндері барысында 2 142 онлайн тапсырыс қабылдағаны ресми ақпараттарда көрсетілген (Muslim.kz, 2024). Бұл айтарлықтай сандық көрсеткіш – онлайн режимге көшу тенденциясының нақты айғағы.

2. Қатысушы мөлшері

2024 жылы онлайн тапсырысты таңдаған 2 142 тұлғамен қатар, офлайн форматта жергілікті қасапханалар арқылы 40 778 мал (35 929 қой, 2 539 ешкі, 2 290 ірі қара, 20 түйе) құрбандыққа шалынған. Бұл деректер – платформа арқылы жүзеге асқан тапсырыстар саны мен дәстүрлі жолмен құрбан шалушылар санын салыстыра көрсетеді.

3. Қаржылық көлем

Платформада онлайн тапсырыс берген әрбір адам құрылымдастырылған құрылымды түрде себетті толтырған. Бірақ дәл қаржылық көрсеткіштер ресми жарияланбаған. Дегенмен әр мал түрі үшін ұсынылған орташа баға белгілі:

Қой – 72-75 мың теңге,

Ірі қара – 373-490 мың теңге (Qaz Media, жарияланған күні көрсетілмеген).

Бұл мәндер платформаның транзакциондық әлеуетін бағалауға мүмкіндік береді.

4. Географиялық таратылым

Платформаның өңірлік қолжетімділігі жоғары: Қазақстанның барлық аймақтары (Алматы, Астана, Маңғыстау, Қостанай және т.б.) онлайн тапсырыс беру мүмкіндігіне ие болған (Qamshy.kz, 2024). Бұл цифрлық форматтың урбанизацияланған және шет аймақтарды қамтуындағы тиімділігін көрсетеді.

5. Интерактив өлшемдері

Тапсырыс процесі Kaspi QR арқылы жүзеге асқан кезде пайдаланушыға SMS арқылы есеп (құрбандық мал шалған, фото/бейне есебі) жіберілген (Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы, 2024).

Онлайн және офлайн форматтағы тапсырыстар арасындағы қатынас – **2 142** онлайн, **40 778** жалпы құрбандық – бұл сандық-диалектикалық байланыс жолдарын көрсетеді.

Жоғарыдағы онлайн жүйенің бір бөлшегі ретінде қызмет атқарып тұрған сайттардың рөлі көп жағдайда ресми деңгейде. Оның қоғам арасындағы әлеуметтік қырлары мен халықтың тиімді пайдалану деңгейін көтеру үшін қызмет аясын кеңейту маңызды. Осыдан 10-15 жыл бұрынғы сайттың функционалы мен күніміздегі сайттардың қолданылу аясы екі түрлі. Себебі қазіргі таңда күрделі сайттарды құрастырып, оны жүзеге асыру процесіне уақыт жұмсағаннан

гөрі, тез әрі өнімді жұмыс жасауға ыңғайлы қосымшалар, әлеуметтік желілер бар. Сайттың танылуы және кеңінен қолданыста болуы оның функционалдық ерекшелігіне тікелей байланысты.

Қорытынды

Жүргізілген зерттеу нәтижесінде Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының (ҚМДБ) ресми интернет-ресурстары дәстүрлі діни институттың заманауи коммуникациялық кеңістіктегі қызметін айқындайтын маңызды құрал екендігі анықталды. Цифрлық инфрақұрылым басқарманың рухани-ағартушылық миссиясын кеңейтіп, діни білім мен ақпараттың жедел әрі қолжетімді таралуына ықпал етіп отыр.

Сайттардың мазмұндық құрылымын талдау олардың діни сауаттылықты арттыруға, пәтуалық мәселелерге жауап беруге және қоғамдағы рухани құндылықтарды насихаттауға бағытталғанын көрсетті. Сонымен бірге сандық деректерді талдау бұл ресурстардың аудиториясы тұрақты түрде кеңейіп келе жатқанын, іздеу жүйелеріндегі көрінісі мен қолданушылық белсенділігі жоғары екенін дәлелдеді.

Зерттеу барысында ҚМДБ-ның онлайн-коммуникация жүйесі тек ақпарат жеткізудің құралы ғана емес, қоғамдағы әлеуметтік-рухани сұраныстарға бейімделген кешенді платформа ретінде сипатталды. Бұл жүйе дәстүрлі исламды заманауи медиамәдениет талаптарына сәйкес ұсына отырып, діни институттың әлеуметтік легитимділігін күшейтуге және

қоғамдық тұрақтылықты қамтамасыз етуге үлес қосады.

Осылайша, ҚМДБ ресми сайттарының цифрлық инфрақұрылымы мен ақпараттық қызметін талдау діни коммуникацияның жаңа үлгілерін

ғылыми тұрғыдан айқындауға мүмкіндік береді. Алдағы уақытта бұл бағыттағы зерттеулерді кеңейту діни институттардың цифрлық трансформациясының әлеуметтік және мәдени салдарын терең түсінуге жол ашады.

АЛҒЫС

Мақала 2023-2025 жж. орындалатын «Сандық кеңістіктегі ислам (қазіргі Қазақстан мысалында)» (ИРН «AP19680228») атты ғылыми жоба аясында жарияланды.

Әдебиеттер

1. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы. (2024, маусым 10). *Qurban2024.kz сайты іске қосылды*. <https://www.muftyat.kz/kk/news/qmdb/2024-06-10/44843-qurban2024kz-sajtyi-ske-osyildi/>
2. Ahrefs Top. (n.d.). *Muftyat.kz website information*. <https://ahrefstop.com/websites/muftyat.kz>
3. Ahrefs Top. (n.d.). *Ummet.kz website information*. <https://ahrefstop.com/websites/ummet.kz>
4. Halal Damu. (n.d.). *В Казахстане экспорт мяса и мясных продуктов вырос на 545%*. <https://halaldamu.kz/ru/p/azastanda-shzhy-pen-et-nimderini-eksporty-545-sti>
5. Halal Damu. (n.d.). *НКА о сфере халал в Казахстане*. <https://halaldamu.kz/ru/p/nca-o-sfere-halal-v-kazahstane>
6. Halal Damu. (n.d.). *Halal Damu ресми сайты*. <https://halaldamu.kz/kk>
7. Muslim.kz. (2024, маусым 19). *Qurban 2024 қорытындысы: ҚМДБ 136 964 жанұяға құрбандық етін үлестірді*. <https://muslim.kz/news/qurban-2024-qorytyndysy-qmdb-136-964-zhanuyaga-qurbandyq-etin-ulestirdi>
8. Qamshy.kz. (2024, маусым 10). *Онлайн құрбан шалуға арналған Qurban2024.kz сайты іске қосылды*. <https://qamshy.kz/kz/article/74132-onlayn-qurban-shalugha-arnalghan-qurban2024kz-sayty-iske-qosyldy.html>
9. Qaz Media. (n.d.). *Қазақстанда онлайн құрбандық шалуға болады*. <https://qaz-media.kz/kk/qazaqstanda-onlajn-qurbandyq-shaluga-bolady/>
10. Semrush. (n.d.). *Muftyat.kz SEO overview*. <https://www.semrush.com/seo/25875887/>
11. Similarweb. (n.d.). *Azan.kz website performance overview*. https://pro.similarweb.com/#/digitalsuite/websiteanalysis/overview/website-performance/*/999/3m?webSource=Total&key=azan.kz

References

1. Qazaqstan musyldamary dini basqarmasy. (2024, mawsym 10). *Qurban2024.kz saity iske qosyldy* [The Qurban2024.kz website was launched]. <https://www.muftyat.kz/kk/news/qmdb/2024-06-10/44843-qurban2024kz-sajtyi-ske-osyildi/>
2. Ahrefs Top. (n.d.). *Muftyat.kz website information* [Muftyat.kz website information]. <https://ahrefstop.com/websites/muftyat.kz>

3. Ahrefs Top. (n.d.). *Ummet.kz website information* [Ummet.kz website information]. <https://ahrefstop.com/websites/ummet.kz>
4. Halal Damu. (n.d.). *V Kazakhstane eksport myasa i myasnykh produktov vyros na 545%* [In Kazakhstan, the export of meat and meat products increased by 545%]. <https://halaldamu.kz/ru/p/azastanda-shzhy-pen-et-nimderini-eksporty-545-sti>
5. Halal Damu. (n.d.). *NKA o sfere khalal v Kazakhstane* [NCA on the sphere of halal in Kazakhstan]. <https://halaldamu.kz/ru/p/nca-o-sfere-halal-v-kazakhstane>
6. Halal Damu. (n.d.). *Halal Damu resmi saity* [Halal Damu official website]. <https://halaldamu.kz/kk>
7. Muslim.kz. (2024, mawsym 19). *Qurban 2024 qorytyndysy: QMDB 136 964 zhanuyaga qurban dyq etin ulestirdi* [Qurban 2024 results: SAMK distributed sacrificial meat to 136,964 families]. <https://muslim.kz/news/qurban-2024-qorytyndysy-qmdb-136-964-zhanuyaga-qurban dyq-etin-ulestirdi>
8. Qamshy.kz. (2024, mawsym 10). *Onlayn qurban shaluğa arnalğan Qurban2024.kz saity iske qosyldy* [The Qurban2024.kz website for online sacrifice was launched]. <https://qamshy.kz/kz/article/74132-onlayn-qurban-shalugha-arnalghan-qurban2024kz-sayty-iske-qosyldy.html>
9. Qaz Media. (n.d.). *Qazaqstanda onlayn qurban dyq shaluğa bolady* [Online sacrifice is possible in Kazakhstan]. <https://qaz-media.kz/kk/qazakstanda-onlajn-qurban dyq-shaluga-bolady/>
10. Semrush. (n.d.). *Muftyat.kz SEO overview* [Muftyat.kz SEO overview]. <https://www.semrush.com/seo/25875887/>
11. Similarweb. (n.d.). *Azan.kz website performance overview* [Azan.kz website performance overview]. https://pro.similarweb.com/#!/digitalsuite/websiteanalysis/overview/website-performance/*/999/3m?webSource=Total&key=azan.kz

Автор туралы мәлімет:

Шәкизада Сырым – Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университеті Исламтану кафедрасының аға оқытушысы (Алматы қ., Қазақстан, e-mail: academic.shakizada@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0441-8071)

معلومات عن المؤلف :

شاكيزادا صيريم – أستاذ مساعد في قسم الدراسات الإسلامية بجامعة نور مبارك للثقافة الإسلامية المصرية (مدينة ألماتي ، كازاخستان)

Information about author:

Shakizada Syrym – Senior Lecturer, Department of Islamic Studies, Egyptian University of Islamic Culture Nur-Mubarak (Almaty, Kazakhstan, e-mail: academic.shakizada@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0441-8071)

Сведения об авторе:

Шакизада Сырым – старший преподаватель кафедры Исламоведения Египетского университета исламской культуры Нур-Мубарак (г. Алматы, Казахстан, e-mail: academic.shakizada@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0441-8071)